

Sosiaalivaliokunnan mietintö 23 hallituksen esityksestä laiksi merimieseläkelain muuttamisesta

Eduskunta on 21 päivänä lokakuuta 1986 lähettänyt sosiaalivaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 174 laiksi merimieseläkelain muuttamisesta.

Tässä yhteydessä valiokunta on päättänyt ottaa myös käsiteltäväksi eduskunnan 24 päivänä lokakuuta 1986 valiokuntaan lähettämän ed. Karkisen lakialoitteen n:o 119 laiksi merimieseläkelain 15 e §:n muuttamisesta.

Asian johdosta ovat olleet kuultavina vt. vanhempi hallitussihteeri Katriina Alaviuhkola sosiaali- ja terveysministeriöstä, nuorempi hallitussihteeri Veikko Liuksia valtiovarainministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Heikki Kanninen oikeusministeriöstä, toimitusjohtaja Helena Jaatinen Merimieseläkekassasta, asiantuntijalääkäri Markku Toropainen Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, oikeustieteen kandidaatti Johan Åström Suomen Työnantajain Keskusliitosta, puheenjohtaja Reijo Anttila Suomen Merimies-Unionista, toiminnanjohtaja Markus Sinisalo Suomen Laivanpäälystöliitosta, toimitusjohtaja Per Forsskahl Suomen Varustamoyhdistyksestä, toimitusjohtaja Justus Harberg Ålands Redarföreningenistä ja toimitusjohtaja Erkki Aurtova Suomen Konepäälystöliitosta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan merimieseläkelakia muutettavaksi siten, että vuoden 1987 alusta merimieseläkejärjestelmässä siirryttäisiin niin sanottuun joustavaan eläkekäjäjärjestelyyn. Merimiesten yleinen eläkeikä olisi sekä päälystötöön että miehistöön kuuluvilla 65 vuotta. Pitkään merenkulun palveluksessa olleella säilyisi kuitenkin oikeus eläkeiän alentamiseen palvelusajan perusteella. Tällöin vanhuuseläke olisi päälystötöön kuuluvilla mahdollinen 60 vuoden iästä ja miehistöön kuuluvilla 55 vuoden iästä.

Joustava eläkekäjäjärjestely muodostuisi yksilöllisestä varhaiseläkkeestä ja varhennetusta vanhuuseläkkeestä. Merenkulun työaika- ja vuorottelujärjestelmien johdosta merimieseläkejärjestelmä ei sisältäisi osa-ajaeläkettä.

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi myös vaapakirjan perusteella suoritettavan eläkkeen määräytymistä koskevia säännöksiä niissä tapauksissa, joissa merityösuhde on jäänyt lyhytaikaiseksi.

Lähellä eläkeikää työttömäksi joutuneen vakuutetun vanhuuseläkeoikeuden säilyminen alennettuna eläkeiässä turvattaisiin. Esityksen mukaan merimieseläkelain soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että työntekijän siirtyessä työhön suomalaisen yhtiön ulkomaisen tytäryhtiön omistamaan alukseen hän kuuluisi merimieseläkevaikutuksen piiriin.

Esityksessä ehdotetaan tehostettavaksi myös vakuutusmaksun perintää ja lakiin lisättäisiin perustevelitusta koskevat säännökset.

Palvelusajan perusteella määräytyvää vanhuuseläkeikää koskevat muutokset ehdotetaan saatettaviksi voimaan asteittain vuoden 2001 loppuun mennessä.

Eläkeikäuudistuksen voimaantulovaiheen ensimmäisinä viitenä vuotena ei eläkemenokehityksessä tapahtuisi muutoksia. Vuodesta 1992 alkaen eläkemeno pienenisi. Nykyistä eläkemenoa vastaava kehitys saavutettaisiin arvion mukaan vuonna 2010. Valtiolle, joka osallistuu merimieseläkejärjestelmän kustannuksiin kolmanneksella, ehdotetuista muutoksista aiheutuisi vuonna 1987 lisäkustannuksia enintään 0,5 miljoonaa markkaa.

Lakiesitys liittyy valtion vuoden 1987 tulo- ja menoarvioesitykseen.

Lakialoitteessa n:o 119 ehdotetaan säädettäväksi, että työttömyyseläkettä olisi oikeus saada myös sellaisella vuonna 1932 syntyneellä työntekijällä, jolla työttömyyseläkkeen saamisen edellytykset täyttyvät viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 1987.

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä sosiaalivaliokunta pitää lakiehdotusta tarkoituksenmukaisena ja tarpeellisena. Lakiehdotuksella toteutetaan joustava eläkekäjäjärjestely merimieseläkejärjestelmässä. Lakiehdotus ottaa huomioon myös merenkulkualan erityisolosuhteet.

Hallituksen esityksen mukaan merimieseläkelain soveltamisalaa muutettaisiin koskemaan suomalaisen yhtiön ulkomaisen tytäryhtiön omistamissa aluksissa työskenteleviä joko Suomen kansalaisia tai Suomessa pysyvästi asuvia työntekijöitä. Edellytyksenä lain soveltamiselle olisi, että kotimainen emoyhtiö antaa merimieseläkekassal-

le sitoumuksen tai sen hyväksymän vakuuden vakuutusmaksun suorittamisesta. Kotimaisella emoyhtiöllä tarkoitetaan sellaista yhtiötä, jolla on toisessa yhtiössä, tytäryhtiössä, tosiasiallinen määräamisvalta. Ehdotetun muutoksen tarkoituksena on turvata suomalaisten varustamojen ulkomaan lipun alle siirtyneissä aluksissa olevien työntekijöiden eläketurvan karttuminen myös vastaisuudessa. Muutosehdotus vastaa työntekijäin eläkelain nykyistä soveltamiskäytäntöä.

Merimieseläkelain ulkopuolelle jäisi edelleenkin sellainen Suomen kansalainen tai Suomessa asuva työntekijä, joka tekee työtä usean suomalaisen yhtiön yhdessä perustaman ulkomaisen yhtiön omistuksessa olevassa laivassa. Merenkulun taloudellisen tilanteen huomioon ottaen tällaisia yhtymiä on alkanut yhä enemmän esiintyä, ja eräissä tapauksissa saattaa olla tarkoituksenmukaista, että ulkomaan lipun alla purjehtivasta aluksesta aiheutuvat riskit jakautuvat usean suomalaisen yhtiön kesken. Suomalaisten merimiesten eläketurvan kannalta ei voida pitää kohtuullisena, että aluksen ollessa usean suomalaisen yhtiön yhdessä perustaman ulkomaisen yhtiön omistuksessa siinä työskentelevät merimiehet jäävät merimieseläkelain ulkopuolelle. Sosiaalivakuutuksen soveltamiskäytännön huomioon ottaen olisi kuitenkin estettävä kaksinkertainen

vakuuttamisvelvollisuus. Tämän välttämiseksi ja vakuuttamisvelvollisuuteen muutoin liittyvien taloudellisten syiden vuoksi sosiaali- ja terveystieteiden tulisi hakemuksesta yksittäistapauksessa ratkaista, saatetaanko ulkomaisessa aluksessa työskentelevät suomalaiset merimiehet merimieseläkejärjestelmän piiriin. Edellytyksenä pitäisi olla, että ulkomaisen aluksen omistavat keskenään läheisessä taloudellisessa yhteistyössä olevat suomalaiset yhtiöt ja että niillä on ehdoton määräamisvalta sanotussa ulkomaisessa yhtiössä. Valiokunta ehdottaa merimieseläkelakia muutettavaksi tältä osin. Myös merenkulkualan työntekijä- ja työnantajajärjestöt ovat puoltaneet muutosta. Muutoksella ei ole valtiontaloudellista merkitystä. Muiden merimieseläkejärjestelmän ulkopuolelle jäävien työntekijöiden sosiaaliturvaa on seurattava ja tarvittaessa ryhdyttävä toimenpiteisiin ilmenneiden epäkohtien korjaamiseksi.

Hallituksen esityksen yhteydessä käsiteltäväksi otetun lakialoitteen valiokunta ehdottaa hylättäväksi.

Edellä esitetyn perusteella sosiaalivaliokunta kunnioittaen ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

merimieseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 26 päivänä tammikuuta 1956 annetun merimieseläkelain (72/56) 1 §:n 1 ja 3 momentti, 5 ja 7 §, 8 §:n 1 momentti, 9, 14 ja 14 a §, 16 §:n 3 momentti, 17 ja 23 § sekä 59 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentti 4 päivänä maaliskuuta 1983 annetussa laissa (236/83), 1 §:n 3 momentti ja 14 a § 18 päivänä huhtikuuta 1980 annetussa laissa (280/80), 14 § osittain muutettuna 9 päivänä tammikuuta 1981 annetulla lailla (1/81), 16 §:n 3 momentti 11 päivänä joulukuuta 1970 annetussa laissa (768/70) ja 17 § muutettuna viimeksi mainitulla lailla sekä 9 päivänä tammikuuta 1981 ja 4 päivänä maaliskuuta 1983 annetuilla laeilla,

lisätään 15 §:ään, sellaisena kuin se on 31 päivänä joulukuuta 1985 annetussa laissa (1122/85), uusi 2—4 momentti, 22 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 30 päivänä joulukuuta 1966 annetulla lailla (739/66) ja mainitulla 11 päivänä joulukuuta 1970 annetulla lailla, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, lakiin uusi 59 a § sekä 62 §:ään uusi 1 momentti, jolloin nykyiset 1 ja 2 momentti siirtyvät 2 ja 3 momentiksi, seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Työntekijällä, joka tekee merimieslaissa (423/78) tarkoitettua työtä ulkomaanliikenteeseen käy-

tettävässä suomalaisessa kauppa-aluksessa, merellä ansiotarkoituksessa toimivassa pelastus- tai kalastusaluksessa taikka muunlaisessa jäänmurtaja-aluksessa kuin satamajäänmurtaajassa taikka työnantajan määräyksestä merenkulun piiriin kuuluvaa työtä väliaikaisesti muualla, on oikeus van-

huus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeeseen sekä hänen omaisillaan perhe-eläkkeeseen ja leskellä tai kuolinpesällä haudausavustukseen sen mukaan kuin tässä laissa säädetään. Sama koskee sellaista Suomen kansalaista tai Suomessa asuvaa työntekijää, joka tekee työtä suomalaisen yhtiön ulkomaisen tytäryhtiön omistamassa aluksessa edellyttäen, että kotimainen emoyhtiö on antanut merimieseläkekassalle sitoumuksen tai sen hyväksymän vakuuden vakuutusmaksun suorittamisesta. *Sosiaali- ja terveysministeriö voi hake-
muksesta hyväksyä tämän lain piiriin samoilla
edellytyksillä myös muun ulkomaisen yhtiön pal-
veluksessa olevan edellä tarkoitetun työntekijän
edellyttäen, että suomalaisilla yhtiöillä on ehdo-
ton määräämisvalta sanotussa yhtiössä.* Työnteki-
jää kutsutaan jäljempänä tässä laissa vakuutetuksi.

— — — — —
(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)
— — — — —

5, 7, 8 ja 9 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

4 luku

Vakuutetulle suoritettavat etuudet

14, 14 a, 15—17, 22 ja 23 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

9 luku

Muutoksenhaku

59 ja 59 a §
(Kuten hallituksen esityksessä)

10 luku

Erinäisiä säännöksiä

62 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

Samalla valiokunta ehdottaa,

että lakialoite n:o 119 hylättäisiin.

Helsingissä 20 päivänä marraskuuta 1986

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Halonen, varapuheenjohtaja S. Mikkola ja jäsenet Ahonen, Ikonen, Könkkölä, P. Leppänen, Lipponen, Lou-

vo, Moisander, Nordman, Paavilainen, Pesola, Rantanen, Raudaskoski, Skön ja Stenius-Kaukonen.

